

ІСТОРІЯ ГАЛИЧА У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (ПЕТРО АНДРУСІВ)

Історія Давнього Галича має своє відображення в численних творах українського образотворчого мистецтва та в мистецтві української діаспори. Вагоме місце історична тематика посідає в творчому доробку мистця Петра Андрусіва. В матеріалі йдеться про творчість цього автора.

Ключові слова: П.Андрусів, історія, мистецтво, малярство, графіка.

Сакральне мистецтво домінувало у творчості мистців-емігрантів, бо воно найкраще гуртувало українську спільноту в чужому середовищі. Історична тематика в українському образотворчому мистецтві ХХ ст., що поділилась на підневільне та емігрантське крило, була своєрідним способом виживання в умовах розгубленості й песимізму [1; 111-112]. З поміж кола мистців української діаспори, що працювали в ділянці історичного малярства та графіки, особне місце посідає Петро Андрусів (1906 – 1981). Мала Батьківщина – Львівщина. Національну свідомість пробудив Гоголів «Тарас Бульба». Ремісничий інтернат у Станиславові, гімназія у Львові, Академія мистецтв у Варшаві – східці становлення майбутнього мистця.

Митрополит Андрей Шептицький, дружина прем'єр міністра Польщі Жанет Складовська допомагають Андрусіву долати певні фінансові труднощі у здобуванні професійної освіти. Чималу роль у становленні та розвитку творчості мистця відіграла дружина художника – Наталія Семіон, уродженка міста Коломиї. Після успішного завершення навчання у Варшавській Академії 1936 р., Петро Андрусів відвідує мистецьку Мекку – Париж. Активно включається в мистецьке життя Галичини, співпрацює з АНУМом (Асоціацією незалежних українських мистців), однак, попереду була війна, бомбардування, втрата мистецького доробку та виїзд до німецького трудового табору.

У 1942 р. дружим накладом виходить книга Антіна Лотоцького «Княжа слава» з блискучими ілюстраціями Андрусіва. До речі, майже через півстоліття, саме по цій книжці пізнаватимуть історію України діти вже незалежної держави. За ілюстраціями Петра Андрусіва можна було простежити історію княжої України, зокрема давньогалицької доби. Лише перелік цих ілюстрацій – це тезисно сконцентрована історія давнього Галича: «Осліплений князь Василько на чолі дружини»; «Підступне схоплення князя Володаря»; «І рушили дружини Володаровичів у похід»; «Князь Володимирко сидить у судні»; «Пересопницький і луцький князі у гостині князя Осмомисла»; «Двобій князя Ярослава Ізяславовича з половецьким ханом»; «Лови в тисьменецьких лісах»; «Князь Ярослав Осмомисл на ложі смерті»; «Грецькі послы складають дари

князеві Романові»; «В'їзд князя Романа Мстиславовича до Києва»; «І вбилася рогатина глибоко в тіло князя Романа»; «Найбільше подобалися Данилкові лицарські турніри»; «Данилка проголошують галицьким князем»; «І побачив князь Данилко гору, на якій потім збудував Холм»; «Січа княжих воїнів із татарською навалою»; «Данилові полки женуть на щити взяти галицьку кріпость»; «над військом налетіло багато орлів і ворон»; «Князь Данило на послуханні і Батия»; «Папські послы приносять Данилові королівську корону»; «І з'їхалися у Тернові король Данило з князями»; «З'явилося в князя Лева дивне посольство»; «Посолю князя Лева в князя Крнрада Черського»; «Князь Юрій Львович вирушає зі Львова в похід»; «Сігеград Шварцбурзький виголошує промову»; «Просять Болеслава Тройденовича на галицький престол».

Окрім цих композицій Петро Андрусів виконує заставки до кожного розділу книги. У своїх ілюстраціях автор не оминає найскладніших історико-літературних мотивів, уважно опрацьовує статичні й батальні сцени. Він переконливо демонструє свою компетентність при відтворенні елементів побуту, давніх інтер'єрів, одягу тощо. Це надавало кожній окремій композиції як мистецьких, та й пізнавальних вартостей.

У 1947 р. художник переїздить до Америки. Працюючи у філадельфійському архітектурному бюро, він повертається до інтенсивного творчого життя. Мистець реалізує себе повною мірою. Він входить до складу ОМУА (Об'єднання мистців-українців в Америці), яке відіграло велику роль у координації зусиль українських художників в еміграційних умовах. У 1961 р. Петро Андрусів виконує одну зі своїх перших великих монументальних праць – розписи у Філадельфійській церкві Св.Йосафата. Згодом він виконає ще кілька монументально-декоративних робіт для культових споруд США і Канади. І все ж, історична композиція – найпостійніша ділянка його творчості. «Чому в нас нема історичного малярства?» – під такою назвою в 1950 р. з'являється стаття Андрусіва [2]. У цій статті мистець формулює своє творче кредо: «Розгорнути перед очима народу силу й славу української княжої держави, оживити на великих полотнах достойність і велич української культури» [2; 393-394]. Художник переконаний, що для відтворення історичних подій необхідно «пізнати архітектуру даної доби, меблі, тканини, знаряддя, зброю, предмети щоденного вжитку, звичай, етикету тощо, бо все це він мусить якось намалювати» [3; 158-165].

Всю свою енергію мистець спрямовує на створення циклу історичних полотен, які стануть символом і підсумком усього його творчого життя. З-під пензля майстра з'являються композиції «Французькі послы у князя Ярослава Мудрого» (1978 р.), «Княжа пристань у Києві» (1975 р.), «Бій Ігоря з половцями» (1970 р.), «Сватання Анни Ярославни» (1970 р.), «З'їзд князів» (1977 р.), виконує ескізи до картини «Данило відкриває гору Холм». Найбільший резонанс у західному світі мав його фундаментальний твір

«Хрещення України-Русі», завершена 1980 р. Саме цей твір був визнаний у діаспорі офіційною картиною для відзначення 1000-ліття хрещення України-Русі. 29 грудня 1981 року Петро Андрусів пішов із життя. Багато ідей мистця залишилися незреалізованими, однак його твори будуть формувати патріотичну свідомість ще не одного покоління українців.

Література:

1. Степовик Д. Історія української ікони X – XX ст. – К., 1996.
2. Андрусів П. Чому в нас нема історичного малярства. // П.Андрусів. Мистецтво – найміцніша зброя. Статті, промови й огляди. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1987. / НТШ. – Бібліотека Українознавства. – Т.57.
3. Яців Р. Історія очима надії. // Дзвін, №3, 1991.